

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАХОДИ З ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ З ВИКОРИСТАННЯМ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ОБРОБКИ ІНФОРМАЦІЇ

Квашук Д. М. Організаційні заходи з інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств з використанням технічних засобів обробки інформації

Розглянуто теоретичні основи економічної безпеки підприємництва, зокрема ряд визначень цього поняття. Узагальнено розуміння терміну «економічна безпека». Представлено основну структуру економічної безпеки підприємств з її елементами, об'єктами та суб'єктами. Запропоновано класифікацію ризиків для підприємств. Визначено роль інформаційно-аналітичного забезпечення підприємницької діяльності в системі економічної безпеки. Розглянуто основних суб'єктів інформаційно-аналітичного забезпечення підприємницької діяльності. Визначено їх особливості. Проведено аналіз сучасних підходів до оцінювання рівня економічної безпеки. Досліджено основні фактори впливу на економічну безпеку підприємств та їх вплив на зміну прибутку на шляху до економічного розвитку. Проаналізовано світовий досвід інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств. Представлено пропозиції стосовно вдосконалення процесів інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємництва з використанням технічних засобів обробки інформації. Надано характеристики відповідним технічним засобам. Визначено їх особливості та переваги у порівнянні з іншими.

Ключові слова: Економічна безпека, економічні ризики, підприємство, інформаційно-аналітичне забезпечення, технічні засоби обробки інформації, класифікація ризиків, ризики.

Квашук Д. М. Организационные мероприятия, направленные на информационно-аналитическое обеспечения экономической безопасности предприятий с использованием технических средств обработки информации

Рассмотрены теоретические основы экономической безопасности предпринимательства, в том числе ряд определений этого понятия. Представлено понимание термина «экономическая безопасность». Представлена основная структура экономической безопасности предприятий с ее элементами, объектами и субъектами. Предложена классификация рисков для предприятий. Определена роль информационно-аналитического обеспечения предпринимательской деятельности в системе экономической

безопасности. Рассмотрены основные субъекты информационно-аналитического обеспечения предпринимательской деятельности. Определены их особенности. Проведен анализ современных подходов к оценке уровня экономической безопасности. Исследованы основные факторы влияния на экономическую безопасность предприятий и их влияние на изменение прибыли на пути к экономическому развитию. Проанализирован мировой опыт информационно-аналитического обеспечения экономической безопасности предприятий. Представлены предложения по совершенствованию процессов информационно-аналитического обеспечения экономической безопасности предпринимательства с использованием технических средств обработки информации. Предоставлено характеристики соответствующим техническим средствам. Определены их особенности и преимущества по сравнению с другими.

Ключевые слова: экономическая безопасность, экономические риски, предприятие, информационно-аналитическое обеспечение, технические средства обработки информации, классификация рисков, риски.

Kvashuk, D. M. Arrangements of Information-Analytical Ensure the Economic Security of Enterprises Using Technical Means of Information Processing

This article deals with the theoretical foundations of economic security business, including a number of definitions of the term. Generalized understanding of the term «economic security.» The basic structure of economic security companies with its elements, objects and subjects. The classification of risk for businesses. The role of information and analytical support of business activities in the economic security. The basic of information and analytical support entrepreneurship. Determined their features. The analysis of modern approaches to evaluation of economic security. The basic factors influencing economic security and their impact on changing income towards economic development. Analyzed international experience information and analytical support of economic security. Submitted proposals to improve information-analytical processes to ensure economic security business using technical means of information processing. The characteristic of appropriate technical means. Determined their features and advantages in comparison with others.

Keywords: economic security, economic risks, enterprise information and analytical support, technical means of information processing, classification of risks, risks.

Постановка проблеми. Сучасний стан економічної безпеки підприємств безпосередньо залежить від управлінських рішень сформованих на основі певної інформації. Будь який підприємець прагне охопити весь спектр подій що стосуються його підприємства, проте нажаль власноруч зробити це не можливо.

Для визначення необхідних знань, що відповідають критеріям достовірності, вчасності, повноти інформації виникає потреба в проведенні системної, послідовно спроектованої інформаційно-аналітичної роботи.

Крім того, якість такої роботи залежить від використаних інструментів, які в совою чергу належать до категорії технічних та програмних. Оскільки сучасне суспільство перейшло від індустріального до інформаційного, тому не враховувати технічну складову в процесі інформаційно-аналітичного забезпечення будь-якої діяльності, в тому числі і економічної, не можливо.

Отже проблема інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств лежить у площині оптимізаційних процесів, що дають можливість максимально ефективно використати технічний потенціал інформаційних систем з метою скорочення часу для отримання інформації, її перевірки, обробки та подальшого використання у будь-якій сфері сучасного сьогодення.

Питанням організації інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств з використанням технічних засобів обробки інформації займалися такі вчені, як О. Ареф'єва, І. Білоусова, В. Піла, П. Пригунов, Н. Прус, О. Фещенко, Н. Чопко. Серед зарубіжних дослідників цю проблему розглядали Я. Гордон, М. Портер, А. Сливоцький.

Попри достатню кількість наукових досліджень проблема інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств потребує подальшої уваги. Не повною мірою висвітлено прикладні аспекти. Потребує постійної уваги питання щодо удосконалення механізмів визначення показників стану економічної безпеки. Відсутність класифікації програмно-технологічних інструментів інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки.

Практична значущість, недостатній ступінь визначеності, гостра актуальність зазначених проблем і визначили тему даної статті.

Аналіз останніх публікацій та досліджень.

Економічну безпеку підприємств, від якої залежить і економічна безпека України, можна вважати основною функцією держави та справою всього українського народу, адже в Конституції чітко зазначено, що «поряд із захистом суверенітету і територіальної цілісності України забезпечення її економічної безпеки є найважливішою функцією держави і справою всього українського народу» [1].

Розкриття сутності економічної безпеки та її змісту можна розглянути з позицій наукової дедукції, від загального до окремого.

Саме поняття «економічна безпека» досліджувалося багатьма науковцями. Їхні погляди можна узагальнити до тлумачення цього поняття як певного стану захищеності від загроз небезпек та ризиків. (Визначення провідних учених зведено в табл. 1)

Природа економічної безпеки підприємств полягає у збереженні стану захищеності. Однак без постійної підтримки стратегічних напрямів розвитку

підприємства такий стан зберегти не можливо. Для цього потрібно використовувати нові можливості для отримання прибутку.

Тому думки (вислови) науковців можна доповнити визначенням: «Економічна безпека — це стан захищеності від загроз ризиків та небезпек в умовах збереження можливостей отримання прибутку».

Сутність економічної безпеки підприємств можна розкрити розглядаючи її основні об'єкти, суб'єкти, елементи та складові.

Об'єктами економічної безпеки підприємств виступає господарська діяльність, виражена в різних заходах та процесах, спрямованих на створення прибутку.

Суб'єктами забезпечення економічної безпеки можна розглядати самі підприємства. Хоча є думки і щодо окремих суб'єктів, діючих у межах підприємства у вигляді служб та підрозділів економічної безпеки [2; с. 14]. Як суб'єкт економічної безпеки підприємств також можна розглядати державу, яка здійснює свої функції у цій галузі через органи законодавчої, виконавчої та судової гілок влади.

Таблиця 1

Визначення поняття «економічна безпека»

Визначення та посилання
Такий стан економіки, який забезпечує спроможність системи протистояти негативним впливам із зовнішнього середовища [3];
Захищеність економічних відносин, що визначають прогресивний розвиток економічного потенціалу країни і забезпечують підвищення рівня благоустрою усіх членів суспільства, його окремих соціальних груп, які формують основи обороноздатної країни від небезпек та загроз [4];
Таке поєднання економічних, політичних та правових умов, які можуть забезпечити довгострокове виробництво максимальної кількості економічних ресурсів на душу населення найбільш ефективним способом [5];
Певний стан економіки країни, який з погляду суспільства бажано зберегти або розвивати у прогресуючих масштабах [6];
Можливість і готовність економіки забезпечити гідні умови життя і розвиток особи, соціально-економічну та військово-політичну стабільність суспільства і держави, протистояти впливу внутрішніх і зовнішніх загроз [7].

Дослідженням складових економічної безпеки займалися також О. С. Власюк, О. А. Кириченко, В. В. Кузьменко. Концептуальні елементи економічної безпеки досить детально визначає О. С. Власюк, розглядаючи економічну безпеку як систему, що охоплює весь спектр захисту підприємства, а елементами цієї системи визначає окремі види захисту [8].

Так, основними елементами дослідник вважає: захист комерційної таємниці; захист майна; інформаційно-аналітичні можливості підприємства; внутрішню безпеку та ін.

Більш детально елементи системи економічної безпеки розглядає В. В. Кузьменко, представляючи її як систему, кожен із напрямів захисту як підсистему, а підсистему — як елементи цієї системи [9].

Цікавою є думка О. А. Кириченка щодо формування елементів економічної безпеки у процесі трансформації загроз та ризиків. Науковець пропонує своє бачення системи економічної безпеки в сучасних умовах швидких змін кон'юнктури ринку, та конкурентної політики [10].

Багатовекторність інформаційних процесів, що відбуваються навколо підприємств, швидкість їх зміни, зростаюча динаміка нестабільних ціноутворюючих показників на сировину, послуги тощо, змусили автора погодитися з думкою О. А. Кириченка. Тому, що сучасний стан економіки в умовах глобалізації та інтеграції нашої країни до світового співтовариства прискорює процеси виникнення нових загроз та ризиків для підприємств. Дослідженням таких загроз займався В. І. Пила. Так його стаття на тему: «Сучасна регіональна політика і транскордонне співробітництво» [11] висвітлює основні загрози у сфері інтеграційних процесів, де основну увагу приділено механізмам взаємодії суб'єктів підприємницької діяльності, державних та міжнародних інституцій. Цікавим є такий напрям дослідження, оскільки від висвітлює природу виникнення загроз та небезпек, що лежать у площині відповідних взаємовідносин.

Отже, елементами економічної безпеки підприємств є певні напрями її забезпечення, що охоплюють усі життєво важливі форми існування самого підприємства.

Економічна безпека підприємств має певні складові, що забезпечують процес її існування як системи, та створюють необхідні передумови для її розвитку.

У сучасній літературі елементам економічної безпеки приділено значну увагу. Так, дослідник Е. А. Олейников [12] окреслює такі складові економічної безпеки: фінансову; ринкову; інтелектуальну; кадрову; технологічну; правову; інформаційну; силову; соціальну. Проте основний акцент робить на соціальну складову в процесі діагностики економічної безпеки.

Соціальна складова економічної безпеки найбільш досліджувана у сучасній літературі. Серед основних досліджень можна виділити працю В. І. Пили «Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів та шляхи їх подолання» [13], яка окреслює шляхи визначення соціально-економічних ризиків у сфері економічної безпеки. Зокрема у статті представлені індикатори соціально-економічних ризиків, що можуть в подальшому використовуватись в процесі аналізу рівня економічної безпеки підприємств.

Ризики для підприємницької діяльності, як об'єкт дослідження безпекознавців завжди був в центрі уваги керівників підприємств, політиків, державних діячів та ін.

Певні групи ризиків вивчали такі провідні економісти, як: О. С. Шапкін [14], О. Г. Шоломицкий [15], І. Т. Балабанов [16], С. Я. Олійников, С. Л. Бочаров [17], Л. Л. Інжинова [18] та інші. Проте їхні напрацювання мають певною мірою фрагментарний характер. Як уже зазначалося, оцінювання економічної безпеки потребує системного підходу.

Поняття «ризик» всеохоплююче й багатогранне, оскільки будь-який суб'єкт інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки може розподіляти ризики за певними ознаками, за ймовірністю настання, за характером збитковості, який можна оцінити у фінансовому еквіваленті в разі його настання у вигляді вартості збитків.

Звичайно, для розуміння цього поняття можна виділити певні ознаки ризику, що полягають у його відношенні до об'єкта, на який спрямовано негативний вплив.

Так, досліджуючи економічні ризики, О. С. Шапкін виокремлює такі ознаки [14, с. 6]: наявність альтернативних рішень; імовірність очікування результатів; імовірність виникнення збитків.

З думкою науковця можна погодитись, оскільки вона відображає комплексну залежність негативних факторів ризику на діяльність суб'єктів господарювання.

Ознаки ризиків також ретельно досліджував Кейт Редхед [19], думка якого доповнює визначення ознак ризиків О. С. Шапкіна.

Отже узагальнивши теоретичні основи економічної безпеки підприємств можна зробити висновок, що «економічна безпека підприємства» є стан захищеності який не може існувати без проведення активних дій направлених на розвиток самого підприємства.

Критеріями оцінювання такого стану захищеності можна вважати індикатори ймовірності настання негативних подій для підприємства, що прийнято представляти як «ризики». А відповідно, основою інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки постає аналіз певних ризиків підприємницької діяльності з використанням сучасних інструментів такого аналізу тобто технічних та програмних засобів.

Не вирішена раніше частини загальної проблеми. Враховуючи достатню кількість наукових досліджень проблем інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств на сьогоднішній день не представлено чіткої класифікації ризиків підприємницької діяльності. Оскільки така класифікація має не достатній рівень визначеності, постає проблема відсутності методичних напрацювань стосовно використання технічних засобів для збору і аналізу інформації. І хоча вже зроблено багато в цьому напрямку, проблеми автоматизації інформаційних процесів, синхронізації діяльності між

суб'єктами інформаційно-аналітичного забезпечення підприємств, вирішення кваліфікаційно-кадрових питань потребують подальшого вдосконалення.

Метою статті є спроба визначити вектор майбутнього вдосконалення інформаційно-аналітичних процесів у сфері економічної безпеки підприємств шляхом розробки класифікації ризиків підприємницької діяльності, пропозицій щодо використання технічних засобів збору та аналізу інформації, а також комплексних пропозицій щодо організації інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємництва.

Виклад основного матеріалу дослідження

З метою чіткого формування процесів інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств потрібні класифікації видів ризиків, їх ознак, а також класифікації інструментів збору та аналізу інформації.

Для подальшої систематизації ризиків підприємницької діяльності їх можна розподілити на певні класи, що відображають ключові аспекти впливу на економічну безпеку:

— клас фінансових ризиків — характеризує їх за належністю до фінансових операцій на підприємстві;

— клас грошових ризиків — об'єднує в собі групи ризиків, пов'язаних з використанням грошових ресурсів підприємства;

— клас інвестиційних ризиків, що поєднує в собі групи ризиків, пов'язаних з інвестиціями;

— клас виробничих ризиків — поєднує в собі групи ризиків, пов'язаних із виробничими процесами підприємства;

— клас управлінських ризиків — об'єднує в собі групи ризиків, пов'язаних з управлінням підприємством.

Для подальшого дослідження економічних ризиків підприємств їх можна поділити за величиною наслідків: незначні, середні, значні, критичні.

Можливі якісні оцінки негативних наслідків відображено в табл. 2

Така класифікація якісних оцінок зумовлена необхідністю вдосконалення організаційних процесів інформаційно-аналітичної діяльності у сфері економічної безпеки підприємств.

Для забезпечення ефективного управління процесом інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств виникає необхідність у створенні підрозділу інформаційно-аналітичного забезпечення.

Тому необхідно визначити задачі, штатну структуру підрозділу, його підпорядкування та обов'язки.

Задачі підрозділу повинні мати суто інформаційний характер, що орієнтовані винятково на роботі з інформацією.

Таблиця 2

Основні ризики, що впливають на економічну безпеку підприємств

В	Класи ризиків	Рівень
---	---------------	--------

					ризик
Фінансові	Грошові	Інвестиційні	Виробничі	Управлінські	
Ризик ліквідності	Валютний ризик	Ризик банкрутства	Ризик зменшення продуктивності основних фондів	Стратегічний ризик	Критичні
Ризик не повернення дебіторської заборгованості	Ціновий ризик		Збільшення вартості сировини	Ризик невігідних умов та домовленостей	
Операційний ризик	Відсотковий ризик		Технологічні ризики		
		Біржові ризики			
Податковий ризик	Ризики інфляції		Ризик завчасного зношення основних фондів	Соціальні ризики	Значні
	Ризики дефляції	Відсотковий			
	Торговий ризик	Фондовий ризик			
	Кредитний ризик	Ризик упущеної вигоди			
			Ризик додаткових витрат		Середні
Ризик зменшення темпів обробки фінансової інформації		Маркетингові ризики (зменшення інвестиційної привабливості)	Ризики передчасного зношення виробничих фондів	Управлінські ризики пов'язані з некомпетентністю керівників	Незначні

Примітка: розроблено автором.

Для цього потрібно створити умови для збору інформації. Визначити основні джерела, розробити систему їх використання.

Інформацію слід зберігати та використовувати в подальших дослідженнях, а також вести аналіз інформаційних змін, фіксувати критичні значення.

У межах проведення організаційних заходів пропонується розподілення обов'язків між відділами інформаційно-аналітичної служби, характер їх підпорядкування зокрема, та підпорядкування служби загалом.

Штатна структура підрозділу має включати певні відділи.

Технічний відділ — займається підготовкою інструментів діяльності підрозділу інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки. Задачі технічного відділу специфічні та полягають у технічному забезпеченні усіх інформаційних процесів.

У сучасних умовах інформаційно-аналітична діяльність підприємств повинна бути максимально автоматизованою. Автоматизація має торкатися таких сфер: комунікація; збереження інформації (архівування); режим доступу до інформації; звітність.

Для оперативності обміну інформацією технічний відділ має забезпечити можливість збереження та користування інформацією на єдиному сервері, використовуючи при цьому хмарні технології. Також має бути забезпечений надійний захист інформації.

Основна мета використання хмарних технологій полягає у спрощенні доступу до інформації — з одного боку, та контролю доступу до неї з єдиного центру управління таким доступом — з іншого. Це збільшить можливості збереження захисту інформації.

На сьогоднішній день послуги з надання хмарного простору досить розповсюджені, але якщо інформація знаходиться будь-де, то виключати ризик її копіювання не можна.

Задача доступу та наповнення інформаційними ресурсами баз даних підрозділу повинна реалізовуватися з допомогою надання доступу до ресурсів через web-браузер. При цьому не потрібно використовувати клієнт-серверне програмне забезпечення, що спрощує доступ та підвищує мобільність операторів та фахівців, які працюють з базою даних, за рахунок використання будь-якого пристрою для доступу до інформаційних ресурсів, при наявності його підключення до всесвітньої мережі Інтернет.

Об'єкти дослідження підрозділу інформаційно-аналітичного забезпечення мають бути відображені в базах даних та представлені як в кількісних одиницях виміру, так і якісних, а також у фактографічному вигляді, тобто фактичні дані без аналізу та узагальнення.

Для цього технічним відділом повинна бути забезпечена можливість поповнювати інформаційні ресурси завдяки розробленим інструментам, таким, як особистий електронний кабінет аналітика, куди він може вносити певну інформацію стосовно об'єктів дослідження та змінювати її за потреби.

Отже, єдина система інформаційних ресурсів повинна бути інтегрована до баз даних усіх штатних підрозділів підприємства, для доступу до будь-якої інформації, з метою її узагальнення, систематизації, аналізу.

Для забезпечення функціонування системи комунікаційно-інформаційного обміну можуть бути використані розробки провідних виробників як апаратного, так і програмного забезпечення.

Економічний відділ — включає в себе задачі з розрахунку економічної ефективності діяльності підприємства. На основі даних бухгалтерської звітності відділ повинен формувати висновки щодо оцінки стану безпеки підприємства, використовуючи при цьому різні методики.

До складу основних задач відділу входить систематизація та узагальнення економічної інформації щодо фінансових ризиків. Об'єктами дослідження можуть виступати: бухгалтерська звітність, фінансові прогнози, валютний ринок, фондовий ринок, цінова політика конкурентів, банківська сфера.

Взаємодія з бухгалтерським відділом, економічним відділом, маркетинговим відділом, виробничими відділами дасть можливість оптимізації оцінки економічної безпеки, виявлення загроз та розробки механізмів протидії негативним факторам.

Плановий відділ — розробляє методики аналізу інформації. До задач планового відділу можна віднести планування й організації методів збору та аналізу інформації, вибору ключових напрямів діяльності підрозділу залежно від задач, поставлених керівництвом підприємства. При вирішенні цього завданням можуть використовуватись, зокрема, методи комплексної оцінки, рейтингування тощо [20].

Також плановий відділ визначає цілі підрозділу згідно із задачами поставленими керівництвом, визначає інформаційні ресурси, організовує процеси збору та аналізу інформації, коригує завдання, формує бюджет на оплату праці згідно з розпорядженням.

Фахівці відділу планування спільно з вищим керівництвом беруть участь у розробці стратегії інформаційно-аналітичного забезпечення, виборі й обґрунтуванні економічних цілей підрозділу, створенні необхідної нормативної бази, аналізі та оцінці планових і фактичних результатів кінцевої діяльності.

Відділ конкурентної розвідки — займається збором і аналізом інформації в рамках дослідження конкурентного середовища, виключно законними методами.

Процес збору та аналізу інформації має певні цикли. На початковому етапі відбувається збір інформації стосовно конкуруючих суб'єктів господарювання, після чого аналізується їх діяльність. На основі ретельного аналізу, що включає в себе дослідження усіх складових, робляться певні висновки щодо розвитку подій у конкурентному середовищі.

Особливість діяльності відділу полягає у швидкій адаптації до інформаційного середовища як джерела інформації з метою визначення напрямів оптимізації збору та аналізу інформації. Крім того, основною сферою

діяльності відділу є дослідження конкуруючих суб'єктів господарювання, а відповідно і ринки, товари, політичне та економічне середовище, оскільки останні безпосередньо мають вплив на конкурентну політику. Для вирішення задач із збору інформації використовуються певні інструменти, що дають можливість здійснювати відбір основних інформаційних показників для подальшого їх аналізу. В Україні майже відсутня практика застосування інструментів конкурентної розвідки комплексно, їх використовують будь які підрозділи на підприємствах в рамках вирішення поставлених завдань. Тому, для оптимізації діяльності відділу конкурентної розвідки пропонується використовувати наступні інструменти: спеціальне програмне забезпечення для аналізу соціальних мереж; дослідження нових товарів на виставках та презентаціях; програмне забезпечення для аналізу новин в мережі Інтернет; програмне забезпечення для аналізу реклами в мережі Інтернет; програмне забезпечення для аналізу ключових слів в мережі Інтернет.

Серед поширених програмних засобів, що можливо використовувати для аналізу соціальних мереж можна виділити такі:

— InfiniGraph — інструмент для відстеження активності в соціальних мережах від компанії Infinigraph [21];

— InFlow — інструмент компанії Orgnet.com [22] для аналізу соціальних мереж;

— JUNG — розроблене компанією jung.sourceforge.net [23] програмне забезпечення для аналізу соціальних мереж;

— UCINET — розробка компанії Analytic Technologies [24], спеціально для аналізу соціальних мереж. Дозволяє проводити імпорт та експорт в форматах в Excel, raw и DL. В основі аналітичного алгоритму лежить теорія графів, що дає можливість проводити ідентифікацію груп.

Дослідження товарів на виставках та презентаціях пропонується здійснювати з використанням SWOT — аналізу.

В якості інструмента аналізу новин в мережі Інтернет пропонується використовувати програмне забезпечення FileForFiles & SiteSputnik, розробником якого є індивідуальній підприємець, програміст О. Мильніков. Основні функціональні особливості програмного забезпечення повністю відповідають критеріям, за якими здійснюється відбір програмного забезпечення. За даними офіційного сайту розробника програмного забезпечення [25], вони мають такі особливості: можливість проводити складні пошукові запити, що включають в себе налаштування щодо сфери пошуку, ключових слів, декількох ключових слів, часу публікації, послідовності викладеного пошукового запиту; можливість здійснювати постійний моніторинг мережі; можливість створювати спеціальні бази даних, що включають в себе результати пошуку з використання типових офісних програм; здійснення спеціального налаштування щодо потреб користувача (можливості інтеграції додаткових програмних модулів); ведення статистики змін в мережі

Інтернет; можливості колективного використання програмного забезпечення з синхронізацією результатів аналізу.

Відповідне програмне забезпечення може бути інструментом для аналізу реклами в мережі, а також аналізу ключових слів.

Також може бути використане програмне забезпечення ЕкспертІнфо 1.0 в якості інструмента конкурентної розвідки, з метою дослідження основних ознак ризиків конкуруючих підприємств, яке розроблене в рамках дисертаційного дослідження Д. М. Квашука для проведення експертного аналізу основних ознак ризиків [26].

Об'єктами дослідження відділу конкурентної розвідки можуть виступати не тільки конкуренти, а й інші об'єкти, що представляють інтерес в конкурентному середовищі.

Патентний відділ — займається дослідженням нових патентів, можливості їх використання та прогнозів щодо використання патентів конкурентами.

Проблема неузгодженості роботи штатних підрозділів на сьогоднішній день досить розповсюджена, що становить певний ризик для підприємств.

Створення спеціалізованої ради з питань безпеки дасть можливість визначати напрями взаємодії між підрозділами та проводити обмін інформацією. Це є важливим фактором у процесі інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки.

Організаційні заходи з інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств повинні бути спрямовані на реалізацію його мети та задач, визначених керівництвом підприємства.

Будь-який результат вдосконалення має бути направлений на покращення роботи системи. Не виключенням є й процеси інформаційно-аналітичного забезпечення. Тому рекомендації щодо класифікації ризиків та організаційних процесів інформаційно-аналітичного забезпечення можуть бути лише вдосконаленням, які будуть з часом набувати подальшого розвитку. Запропоновані технічні рішення стосовно використання інструментів інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств також мають властивість вдосконалюватись, тому такі рекомендації можна вважати актуальними на сьогоднішній день.

ВИСНОВОК: Вдосконалення процесів інформаційно-аналітичного забезпечення має бути направлено на збільшення засобів автоматизації збору та аналізу інформації. Представлена класифікація ризиків дасть можливість по новому розглянути організацію інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств. Пропозиції щодо використання технічних засобів збору та аналізу інформації, а також комплексні пропозиції щодо організації інформаційно-аналітичного забезпечення економічної безпеки підприємств виведуть вітчизняних суб'єктів господарювання на більш сучасний рівень.

Список використаних джерел

1. Конституція України. К. : Укр. правова фундація, 1996. 63 с.
2. *Іванюта Т. М., Заїчковський А. О.* Економічна безпека підприємства. К. : Центр учбової л-ри, 2009. 256 с.
3. *Кузьменко В. В.* Держава як інститут економічної безпеки // Научные труды ДонНТУ. Серия «Экономическая». 2004. Вып. 69. С. 136–142.
4. *Гапоненко В. Ф., Беспалько А. А., Власков А. С.* Экономическая безопасность предприятий. Подходы и принципы. М. : Ось-89, 2007. 208 с.
5. *Дікареєв О.* Деякі проблеми теорії та практики енергетичної безпеки України // Регіональні студії. 2001. Вип. 1. С. 34–38.
6. *Бельков О. А.* Понятийно-категориальный аппарат концепции национальной безопасности // Бизнес и безопасность. Толковый терминологический словарь. М. : Бек, 1995. С. 336.
7. *Захаров О. І., Пригунов П. Я.* Організація та управління економічною безпекою суб'єктів господарської діяльності. К. : КНТ, 2008. 257 с.
8. *Власюк О. С.* Теорія і практика економічної безпеки в системі науки про економіку. К., 2008. 48 с.
9. *Кузьменко В. В.* Государство как институт экономической безопасности// Научные труды ДонНТУ. Серия «Экономическая». Вып. 69. Донецьк, 2004. С. 136–142.
10. *Білоусова І. А., Кириченко О. А.* Вибір моделі економічного розвитку України в вимірі національної безпеки // Економіка та держава. 2010. № 8. С. 10–15.
11. Сучасна регіональна політика і транскордонне співробітництво / В. І. Пила, О. С. Чмир, О. А. Гарасюк, Т. В. Терещенко. Хмельницький : ХУУП, 2006. 412 с.
12. *Олейников Е. А.* Основы экономической безопасности (Государство, регион, предприятие, личность). М. : Бизнес-школа «Интер-Синтез», 1997. 288 с.
13. *Пила В. І.* Проблеми соціально-економічного розвитку регіонів та шляхи їх подолання // Університетські наукові записки. 2007. № 3. С. 163–166.
14. *Шапкин А. С.* Экономические и финансовые риски. Оценка, управление, портфель инвестиций. М. : Дашков и К°, 2003. 544 с.
15. *Шоломицкий А. Г.* Теория риска. Выбор при неопределенности и моделирование риска. М. : Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005. 400 с.
16. *Балабанов И. Т.* Риск-менеджмент. М. : Финансы и статистика, 1996. 192 с.
17. *Іванов А. А., Олейников С. Я., Бочаров С. Л.* Риск-менеджмент : учеб.-метод. комплекс. М. : Изд. центр ЕАОИ, 2008. 193 с.

18. *Инжинова Л. Л.* Анализ финансовых и экономических рисков проектов АПК специализации «Агробизнес». М. : РУДН, 2008. 182 с.
19. *Рэдхэд К., Хьюс С.* Управление финансовыми рисками ; [пер. с англ.]. М. : ИНФРА-М, 1996. 288 с.
20. *Пила В. І., Арзянцева Д. А., Захаркевич Н. П.* Методичні підходи до оцінки ефективності управління на підприємстві // Economics, management, law: challenges and prospects. Discovery Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi, India, 2016. P. 168–173.
21. Infinigraph The software to track activity on social networks. URL : <http://www.infinigraph.com>.
22. InFlow The software for analyzing social networks. URL : <http://www.orgnet.com>.
23. JUNG Software for analyzing social networks. URL : <http://jung.sourceforge.net>.
24. UCINET Software to identify groups. URL : <http://jung.sourceforge.net>.
25. Программа СайтСпутник (FileForFiles & SiteSputnik) — поиск, сбор, мониторинг и анализ информации / Автор: Олексій Мильніков. URL : <http://sitesputnik.ru>.
26. ЕкспертІнфо 0.1 Електронна система опитування / Інститут економіки та прогнозування НАН України відділ промислової політики. URL : <http://193.124.66.229:8009>.

Надійшла до редакції 01.12.2016